

15. Sosnin O. V. Problemy derzhavnogo upravlinnja systemoju nacional'nyh informacijnyh resursiv z naukovogo potencialu Ukrai'ny: [monografija] [Tekst] / O. V. Sosnin. – K.: Instytut derzhavy i prava im. V. M. Korec'kogo NAN Ukrai'ny, 2003. – 572 s.

16. Puchenko O. P. Civilizacionnoe izmerenie istorii chelovechestva: [monografija] [Tekst] / O. P. Puchenko. – Odessa: Astroprint, 2013. – 448 s.

17. Tihomirova N. V. Global'naja strategija razvitija smart-obshhestva. MJeSI na puti k Smart–universitetu [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://smartmesi.blogspot.com/2012/03/smart-smart.html>

Voronkova V. G., Doctor of Sciences Philosophy, professor, Head of the Department of Management of Organizations and project management, Zaporozhye State Engineering Academy (Ukraine, Zaporizhzhya), valentina-voronkova@yandex.ru

Romanenko T. P., Associate Professor Head of the Department of Management of Organizations and project management, Zaporozhye State Engineering Academy (Ukraine, Zaporizhzhya), romanenko.tp@gmail.com

Andriukaitiene R., Doctor PhD of social sciences, Head of Business and Economics Department, Associate Professor, Head of the Business and Economics Department Marijampole college (Lithuania, Marijampole), regina.andriukaitiene@gmail.com, regina.andriukaitiene@mkolegija.lt

Genesis from the information society to the «smart–society» in the context of the historical evolution of the modern world: theoretical–conceptual context

In the article the subject of the theme and purpose of the work is the conceptualization of the formation and development of a new type of society – the smart–society, developing in the modern era of the information revolution. The article uses the system methodology for the analysis of complex problems of specialized information to smart–society and analysed ponătivo–category vehicle concept of the smart community. Definitely the essence and main directions of development of the smart organization in terms of digital transformation. Shown is an example of the application of smart technologies–staffing organizations, indicating difficulties finding staff to work in smart organizations in terms of the digital transformation of society in the age of the Internet.

Keywords: information society, smart–society, smart–technology, smart technologies–staffing, smart–society, digital civilization.

* * *

УДК 17:94(477)«17/182»

Білецька В. В.,
аспірантка кафедри філософії,
Полтавський національний педагогічний
університет ім. В. Г. Короленка
(Україна, Полтава), vika.blondi@gmail.com

I. МІРЧУК ПРО ОСНОВНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ XVIII – ПОЧАТКУ XIX СТОЛІТЬ

Виокремлені вектори розвитку української академічної філософії XVIII–XIX ст. у творчому доробку І. Мірчука. Вказано, що до основних течій, котрі визначали зміст філософської думки в Україні в означений період, І. Мірчук відносить Просвітництво та Романтизм. Розкрито вплив на українську філософію ідей Х. Вольфа, Ф. Шеллінга, Г. Гегеля з погляду І. Мірчука.

Ключові слова: раціоналізм, логіка, принцип несуперечності, принцип достатньої підстави, Просвітництво, Романтизм.

Провідне місце серед українських філософів в еміграції посідає ім'я Івана Мірчука, спадщина якого добре znana за кордоном і мало поцінована в Україні. В історії вітчизняної філософської думки І. Мірчук постає цікавою і багатогранною особистістю, що мала досить широке коло наукових зацікавлень. Серед них можемо виокремити дослідження, присвячені особливостям слов'янського світогляду, типу мислення, духовного осягнення світу і ментальності та праці, що розкривають генезу філософії в східнослов'янському регіоні, зокрема

і в Україні. Філософська спадщина І. Мірчука розкидана по різноманітних виданнях і досі малодоступна. Найцінніші її частини – це докладні розвідки на вузькі теми, зокрема щодо ідей німецького філософа Х. Вольфа та репрезентанта його вчення в Україні П. Лодія (його підручник з логіки й переклад «Моральної філософії» Християна Баумейстера) та впровадження вольф'янської філософії в Києво–Могилянській академії та в Studium Ruthenum у Львові. Ще одним вектором впливу на розвиток академічної філософської думки України І. Мірчук називає поширення ідей Романтизму та філософії Ф. Шеллінга та Г. Гегеля. Дослідження цієї проблематики знайшло своє відображення у працях І. Мірчука: «Християн Вольф та його школа на Україні» [5] та «Петро Лодій та його переклад «Elementa Philosophiae» Баумейстера» [4]. Крім того І. Мірчук є автором майстерно виконаних синтетичних нарисів з історії української філософії. Статті філософа відзначаються широкою джерельною базою, науковою ретельністю, точністю в бібліографічному описі джерел та критичним ставленням до них. Втім після появи обох розвідок пройшло вже понад шістьдесят років. За цей період було проведено низку досліджень, які істотним чином доповнюють зміст статей І. Мірчука. З позиції сьгоднішніх знань про описаний філософом період становлення української академічної філософії обидві його статті потребують певних коментарів і навіть деяких уточнень [2, с. 102–103].

Тому метою даної розвідки є окреслення основних векторів розвитку української академічної філософії XVIII – початку XIX ст. в інтерпретації І. Мірчука.

Особливості розвитку філософії в Україні починаючи з XVIII століття, на думку І. Мірчука, значною мірою зумовлювалися обставинами суспільно–політичного життя Європи, що визначалося культурою Просвітництва з притаманною їй орієнтацією на вдосконалення людського розуму як запоруки історичного розвитку людства. Збагачення української філософської думки в цьому напрямку спиралося в першу чергу на ідеї французьких та німецьких просвітників, надзвичайну популярність серед яких отримало вчення німецького філософа та математика Х. Вольфа.

Х. Вольф був вихований на класиках XVII століття: Декарті, Спінозі, і особливо Ляйбніці. І хоча сам вчений, на думку І. Мірчука, не був цим задоволений, проте він увійшов в історію філософії саме як учень Ляйбніца. Мислитель завдячував йому основними ідеями своєї системи. Насамперед від Ляйбніца він запозичив ідею про визнання дійсною наукою лише тих знань, що ґрунтуються на двох принципах – принципі несуперечності та принципові достатньої підстави [6, с. 200]. Основним способом або типом відношення людини до світу, а також критерієм всього суцього Х. Вольф зробив «розумні думки про Бога, світ, людську душу і всі речі загалом. «Інакше кажучи, – означає І. Мірчук, – в основу свого способу філософствування він поклав послідовний, систематизований, а головне логічно доведений розгляд всіх галузей суцього, всіх речей дійсності чи можливого світу» [5, с. 126].

І. Мірчук зауважував, що Х. Вольф прагнув до всебічної класифікації та систематизації наук. Усі науки, за винятком математики він розділив на дві категорії: філософські (раціональні) та історичні (емпіричні).

Перші, на думку філософа, намагаються обґрунтувати природні явища, тоді як другі тільки підтверджують факти [5, с. 126].

Слов'янознавець доводив, що філософська доктрина німецького філософа не мала на меті відкрити нові істини, головне її завдання полягало в раціональному обґрунтуванні вже існуючих принципів та норм буття. Цей німецький раціоналізм відкидав інтуїтивні складові й оперував виключно логічними принципами, що породило такий недолік системи як догматичність і сухість викладу.

Критично оцінюючи філософську систему Х. Вольфа, І. Мірчук зазначав, що остання «відзначалася тільки розтяглістю думок і деякою поверховістю». Головне завдання Х. Вольфа він вбачав у «знімченні», тобто «передання німецькою мовою результатів філософічного мислення, систематизації та популяризації філософії Ляйбніца, на основі дуалістичної науки Декарта і методів Спінози» [5, с. 126]. Не применшуючи заслуг просвітника, «який в німецькому народі викликав нахил до систематичності», український філософ все ж наголошував на тому, що «його наука по суті була філософією пересічної людини, яка хотіла бачити перед собою цей небагатий матеріал, представлений у чіткій системі й упорядкований з потрібною ясністю» [5, с. 126].

Незважаючи на це, дослідник зазначав, що звернення до історії філософії та логіки народів східної Європи, це в першу чергу звернення до Х. Вольфа. Саме його система, відображена у працях «Разумные мысли о силах человеческого разума...» (1710 рік) та «Рациональная философия...» (1728 рік), лягла в основу перших підручників з логіки та філософії в Російській імперії другої половини XVIII століття. Головною причиною популярності і впливовості мислителя в Росії, на думку І. Мірчука, було те, що його праці досить точно відповідали і з максимальною силою виражали «парадигму» та висхідні настанови просвітницького мислення [5, с. 129]. Хоча сам Х. Вольф і не викладав у Російській імперії, незважаючи на численні запрошення Петра І, це не заважало йому займатися вихованням молодого М. Ломоносова, який на той час студіював у Марбурзькому університеті, а також готувати вчених для Петербурзької Академії Наук. Послідовники Х. Вольфа, зокрема його учні Х. Мартіні, Х. Маєр, Г. Більфінгер, П. Коль, Д. Бернуллі, Ф. Баумейстер та інші, на думку українського філософа «створили Вольфу в Росії виняткове становище. Система Вольфа була першою філософічною системою, що стала на Московщині предметом навчання» [5, с. 129].

Проаналізувавши розвиток філософської думки в Україні наприкінці XVIII століття, І. Мірчук зазначав, що поширення вольфянської філософії треба приписувати не ініціативі царя, що виявлялася в покликанні німецьких учених, переважно вольфянців, а «головно духовній рухливості та динаміці, що шукаючи нових духовних імпульсів мимоволі скеровувалася на захід» [5, с. 130].

У своїх розвідках українознавець виокремлював два основні освітні центри поширення вольфянської системи на Україні: львівський та київський. У Львові вплив вольфянської філософії став помітним після першого поділу Польщі, коли Східна Галичина потрапила під владу Австрії та вплив католицьких

університетів. У Києво-Могилянській академії процес вольфянізації проходив цілком органічно і без жодних урядових вказівок. Тут, на думку мислителя, починаючи з другої половини XVIII століття досі вживані філософські трактати без будь-якої внутрішньої потреби замінювалися підручниками Ф. Баумейстера, одного із відомих учнів Х. Вольфа [5, с. 130]. Причину цих обставин І. Мірчук вбачав у сприятливому становищі в якому на той час перебувала академія, завдяки ініціативі та енергійній діяльності київського митрополита Петра Могили.

На основі розвідок І. Мірчука можна стверджувати, що філософські курси в академії до впровадження вольфянської доктрини, носили переважно аристотелівсько-схоластичний характер і походили із однакових єзуїтсько-польських трактатів, котрі слугували останнім за зразок. Конкурентне середовище, в якому поряд із польськими школами вимушена була діяти Київсько-Могилянська академія, змушувало останню орієнтуватися на аристотелівсько-схоластичний характер викладання філософії, щоб залучити українську молодь до навчання [5, с. 133]. Проте з часом єзуїтсько-польських методів викладання стало недостатньо і викладачі академії почали говорити про необхідність їх удосконалення. До відкритих противників цієї системи слов'янознавець відносив Феодана Прокоповича, який радив своїм колегам в академії не триматися старих традиційних взірців, а самостійно займатися науковою працею, адже тільки вона, на думку останнього, здатна підготувати гарних спеціалістів. Проте, як стверджував І. Мірчук, на шляху досягнення цієї мети існував цілий ряд перешкод, до яких в першу чергу варто віднести скрутне матеріальне становище, що не давало київським вченим змоги займатися виключно наукою. Крім того українські науковці мали обмежені можливості виїзду за кордон, щоб там самостійно ознайомитися з новими духовними течіями [5, с. 134].

Останнім представником старих методів навчання в академії, згідно філософських досліджень І. Мірчука, був Ю. Конинський, який пізніше став одним із найбільш яскравих прибічників просвітницьких ідей. Він рішуче підтримував думку про те, що аристотелівські праці слід замінити підручниками Ф. Баумейстера, відомого учня та послідовника Х. Вольфа [8, с. 134]. Брак фізики в системі Ф. Баумейстера Ю. Конинський радив замінити відповідними частинами з праць Вінклера, або інших підручників, побудованих на принципах Х. Вольфа та Ф. Баумейстера [7, с. 85]. Зокрема, вчений зазначав, що «...вивчення Баумейстера може принести тільки користь студіюючій молоді, адже його логіка вільна від нісенітниць схоластики. Метафізика дає міцну підвалину іншим наукам. Етика провадить людину до самопізнання та усвідомлення своїх обов'язків» [5, с. 135]. Його думку підтримали і інші професори академії такі як М. Козачинський, Д. Нашинський, С. Миславський, адже філософія Ф. Баумейстера давала останнім змогу більше не витрачати багато часу на зіставлення окремих частин філософських курсів із різних аристотелівських трактатів. Викладачі у звітах писали, що вчення Х. Баумейстера, вони будуть викладати «найточніше з усіма вступами та складовими частинами, при чому кожне речення, кожний термін матимуть своє пояснення.

Проблеми, що не мають пояснення у Х. Баумайстера, але є корисними і потрібними для студіюючих, будуть пояснюватися на підставі творів нових вчених [5, с. 135]. Детально досліджуючи документи Києво-Могилянської Академії, І. Мірчук пояснює, чому викладачі із захопленням сприйняли вдосконалення навчання в академії: «Архітектонічна краса, ясність викладу, загальна зрозумілість були головними умовами, що спричинили поширення і популярність Баумайстера як на Україні, так і в цілій Європі» [5, с. 135].

Значно пізніше, вже наприкінці XVIII ст., за даними І. Мірчука, вплив вольфгангівської філософії поширився і на іншіх, не менш важливий науковий осередок на українських землях – Львів. Після того як у 1784 році австрійський імператор Йосиф II заснував тут університет, одразу ж виникла потреба у створенні на його базі україномовного інституту (*Studium Ruthenum*), що був відкритий 9 березня 1787 року. У *Studium Ruthenum* був відкритий філософський та теологічний факультет. Філософію на ньому викладали І. Земанчик та П. Лодій, що по праву вважається послідовником вчення Х. Вольфа. [5, с. 136].

І. Мірчук зауважує, що будучи професором філософії П. Лодій, викладав цю дисципліну на основі підручника Х. Баумейстера. Однак для того, щоб пристосувати зміст підручника до мети, яку мала українська вища школа П. Лодію, за твердженням І. Мірчука, необхідно було перекласти вищезгаданого Х. Баумейстера на мову вживану серед інтелігентних кіл тодішнього українського суспільства Галичини [4, с. 110]. У 1790 році у Львові виходить переклад філософії Х. Баумейстера під назвою «Наставлення любомудрия нравоучительного, содержащие любомудрие практическое, всеобщее право естественное, физику и политику», присвячений мукачівському єпископу А. Бачинському. Цю працю І. Мірчук назвав «першою спробою передати українською мовою латинську термінологію» [4, с. 107].

Незважаючи на численні твердження про те, що П. Лодій здійснив переклад усієї праці Х. Баумейстера, І. Мірчук довів, що він переклав і видав накладом Ставропігії у Львові другу частину «Елементарної філософії» під назвою «*Philosophiae Moralis Institutiones, Ius Naturae, Ethicam et Politicam complexae*», повністю пропустивши при цьому першу частину, яка містила «*Prologomena de philosophia eiusque partibus, Logicam et Metaphysicam*».

За І. Мірчуком, підручник П. Лодія поділяється на дві частини: Логіка. Частина І. Теоретична; та Логіка. Частина ІІ. Практична – по аналогії з Х. Баумейстером («*Logicae parts I. Theoretica seu de tribus mentis operationibus*», «*Parts II De usu Logicae*»). Хоча, як стверджує І. Мірчук, матеріал у П. Лодія значно обширніший, хоча б тому, що це «окрема цілісність», між тим як логіка у Ф. Баумейстера розкриває тільки одну частину цілого твору. Оскільки цей підручник, згідно досліджень українського філософа, був призначений для учнів Петербурзького педагогічного інституту, то він мусив у формі вступу подавати загальні відомості про філософію студентам, для яких ця дисципліна була новою [4, с. 118]. Тому науковець включає в свій підручник вступ до філософії, у якому

розкриває поняття, види, мету та значення філософії як науки. Далі він виділяє три періоди в історії філософії: античний, середньовічний та новий, поділяючи останній на два етапи [4, с. 118]. До вступної частини логіки П. Лодія належать також розділи про здібності та чинники (функції) людського розуму.

У 1801 році, за даними І. Мірчука, не витримавши національної дискримінації П. Лодій приймає рішення про від'їзд із університету. 5 серпня 1801 року на основі результатів конкурсу П. Лодій займає посаду завідувача кафедри логіки, метафізики і моральної філософії у Краківському університеті. У 1803 році П. Лодій залишає Австрію та їде в Петербург, де працює викладачем логіки, метафізики, моральної філософії та права у новозаснованому педагогічному інституті [4, с. 111].

Будучи професором Петербурзького педагогічного інституту, П. Лодій написав власний оригінальний підручник з логіки «Логічні настанови, що приводять до пізнання й відрізнення істинного від хибного», що був одним із найкращих на той час в російській філософській літературі [4, с. 115]. Цю книгу влада визнала «політично шкідливою» і «наповненою нечестям», поширення її було заборонено, а самого автора було позбавлено права викладання філософії та звільнено з посади декана. Створена на ґрунті львівських текстів лекцій П. Лодія з філософії дане дослідження, мало на собі значний відбиток ідей фундатора німецької класичної філософії І. Канта, що «як новий Коперник в філософії» здійснив перехід від догматичної до критичної філософії» [5, с. 137].

По від'їзді П. Лодія зі Львова викладання філософії у *Studium Ruthenum* перебрав на себе Іван Лаврівський (1802–1803 рр.), котрий був послідовником філософічного вчення свого попередника [5, с. 137]. Але не лише професори філософії *Collegium Ruthenum* були провідниками вольфгангівства на західноукраїнських землях. Підготовкою українських духовників, за словами І. Мірчука, займалися також духовні семінарії, дієцези перемиські та львівські. Їхні дворічні студії включали в себе логіку, етику та метафізику і перебували під впливом філософії Х. Вольфа. Підручники, за якими викладалася філософія в семінаріях, а саме: «*Institutiones logicae*», «*Institutiones metaphysicae partes quattuor*» та «*Grundsätze der Logik*», були написані єзуїтом С. Шторхенав, професором віденського університету, що теж був послідовником Х. Вольфа [5, с. 137].

Окрім львівського та київського центрів, репрезентаторами німецької академічної філософії в Україні виступили новостворені Харківський університет та Рішельєвський ліцей (Одеса). Ці осередки були пов'язані з поширенням ідей Романтизму в середовищі української наукової еліти та вченнями Ф. Шеллінга та Г. Гегеля.

Харківський університет, відкритий у 1805 році завдяки клопотанням громадськості та особистій ініціативі В. Каразіна, на думку І. Мірчука, став одним із провідних осередків не лише романтичного світорозуміння, а й нових течій західноєвропейської філософії на українських землях. Особливу увагу І. Мірчук звертає на першого професора філософії в Харківському університеті – німецького вченого Й. Шада, який прибув сюди у 1804 році на запрошення

графа С. Потоцького. Професору вдалося згуртувати навколо себе ряд молодих adeptів філософії, серед яких на першому місці був його наступник на кафедрі А. Дудрович (1816–1830 рр.), далі А. Гевліч, обидва з Підкарпаття, і киянин, пізніше професор філософії в Ніжині М. Білоус [3, с. 722].

На початку XIX століття, за твердженням І. Мірчука, функцію центра класичної академічної філософії переймають на себе також Київська духовна академія та Університет Святого Володимира. У створеній на основі Києво–Могилянської академії Київській духовній академії дозволялося звертатися до всіх філософських систем, що боролися з «матеріалізмом і скептицизмом, захищали вищі духовні інтереси людської природи». «Це, – на думку мислителя, – активізувало тут розгляд різноманітних філософських проблем. Професори навіть в умовах релігійної ортодоксії продовжували працювати в галузі філософії, звертаючись до історії філософії, логіки, психології, проблем теорії пізнання» [3, с. 723].

Вплив на розвиток української філософської думки XIX століття був пов'язаний також з ідеями німецького філософа Ф. Шеллінга. У романтизмі шеллінгіанства українське суспільство вбачало можливість показати світові багатство власної народної творчості. Головним ідеологом шеллінгіанства на всьому східноєвропейському просторі, за визначенням І. Мірчука, був українець Д. Кавунник–Веланський. Останній, після закінчення студій у Київській академії виїхав за кордон, де особисто познайомився з Ф. Шеллінгом. Повернувшись до Петербургу Д. Веланський викладав у Військово–медичній академії ряд природничих дисциплін, а поряд із цим читав слухачам лекції по натурфілософії Ф. Шеллінга [3, с. 722].

До шеллінгіанців, на думку І. Мірчука, належав і відомий етнограф, історик та перший ректор Київського університету М. Максимович. Звертаючись до новітніх на той час натурфілософських ідей Ф. Шеллінга, М. Максимович, поєднуючи ідеї німецького філософа з ідеями романтизму обстоював твердження про розвиток та єдність світу, ідеального і реального, суб'єктивного і об'єктивного [3, с. 722]. Звертаючись до філософії, він стверджував, що як любов до мудрості вона не може бути побудована лише на засадах розуму. Завдання філософії, на думку М. Максимовича, полягає у з'ясуванні внутрішньої сутності речей, а філософом є той, хто шукає першопочаток будь–якого знання і структурує його в чітку систему [3, с. 722].

Окрім філософії Ф. Шеллінга, популярністю у слов'янських народів користувалася і філософія Г. Гегеля. Остання стала теоретичним підґрунтям для появи в Україні течії «месіянїзму». До основних прихильників гегелїанства серед українців, за твердженням І. Мірчука, належали: С. Гогоцький, професор Києво–Могилянської академії, пізніше Київського Університету, О. Новицький, автор ряду праць: «Критичний погляд на філософію Канта», «Філософський лексикон» в 4 томах, «Вступ до історії філософії», «Огляд системи філософії Гегеля»; П. Редькін, професор Київського Університету, професор філософії і права у Петербурзькому Університеті; О. Чачковський, який у 1863 році видав у Відні німецькою мовою працю «Спроба об'єднати науку»; К. Ганкевич, автор першого загального підручника слов'янської філософії [3, с. 722].

До провідних українських месіянїстів належали також члени Кирило–Мефодіївського товариства, зокрема М. Костомаров, П. Куліш, Т. Шевченко, М. Гоголь. Ідеї М. Костомарова у «Книзі буття українського народу» І. Мірчук вважав «навіяними духом християнської любові, братерства і рівності усіх народів Європи...». Праця М. Костомарова, на думку І. Мірчука, дає нам намальований Богом шлях до спасіння і показує роль слов'янських народів у майбутній історії [3, с. 722]. Літературознавець П. Куліш, за твердженням І. Мірчука, зумів показати цілісну філософію культури на принципі подвійності людини, двох природ, двоякого ества душі [3, с. 722].

Проаналізувавши погляди І. Мірчука, про основні вектори розвитку української академічної філософії XVIII початку XIX століття можемо зробити наступні висновки. По–перше, розвиток академічної філософії в Україні наприкінці XVIII– на початку XIX століття слов'янознавець Іван Мірчук пов'язував із поширенням у Європі ідей Просвітництва та Романтизму. Західноєвропейський романтизм сприяв не лише культурному розвитку українського суспільства, а й формуванню в Україні академічної філософської думки, де суттєве значення мало сприйняття й осмислення ідей класичної німецької філософії Х. Вольфа, І. Канта, Фіхте, Ф. Шеллінга та Г. Гегеля. Українська молодь знайомилася з новими філософськими течіями під час навчання в європейських, зокрема німецьких університетах, а також із філософських курсів, які викладали в українських вузах Києва, Львова, Харкова та Одеси запрошені західні професори, серед яких були вихідці із Німеччини.

По–друге, ставлення до представників німецької класичної філософії в Україні було неоднозначним. Вольфіанство, а разом з ним кантівська «критична філософія», спочатку отримавши загальне визнання, згодом стали об'єктом критики через протиставлення світу людини і світу природи, недооцінювання наукових форм свідомості та свою статичність. Порівняно з Х. Вольфом та І. Кантом більш привабливою була філософія Ф. Шеллінга та Г. Гегеля. Представників природничих наук вона цікавила зверненням до природи, трактуванням її як живого організму, визнанням можливості пізнання механізмів природних процесів і явищ. Суспільствознавців не могло оминати шеллінгіанське розуміння мистецтва та культури як подарунка природи, який дає загальнодоступне знання і в якому самосвідомість знову повертається до природи.

По–третє, поширення в Україні ідей німецьких філософів, на думку І. Мірчука, відбувалося завдяки перекладам їх праць українською мовою. Перекладена професором Львівського університету П. Лодієм філософія Х. Баумейстера, з другої половини XVIII століття стала найпопулярнішим посібником з філософії в Україні та Російській імперії загалом.

По–четверте, проаналізувавши переклад П. Лодія, І. Мірчука, поряд із розкриттям переваг та недоліків останнього, вдалося показати значення та вплив цієї праці на подальший розвиток філософської думки в Україні. Водночас мислителю вдалося виокремити неточні відомості, які існували в сучасній йому історіографії, що біографічних даних та наукової діяльності Петра Лодія. Поряд з цим у своїх розвідках

дослідник детально зупинився на особливостях впровадження у навчальний процес вищих навчальних закладів просвітницько-романтичних ідей представників німецької класичної філософії, характеризуючи рівень підготовленості та бажання українських інтелектуалів сприймати останні. Тому наукові дослідження І. Мірчука дають змогу розкрити інтелектуально-духовні чинники, які здійснили вирішальний вплив на розвиток філософської думки в Україні в другій половині XVIII – на початку XIX століття.

Список використаних джерел

1. Горський В. С. Історія української філософії: Курс лекцій / В. С. Горський. – К.: Наукова думка, 1996. – 286 с.
2. Закидальський Т., Кирик Д. Про спадщину Івана Мірчука / Т. Закидальський, Д. Кирик // Філософська і соціальна думка. – 1993. – №4. – С.101–105.
3. Мірчук І. Історія української філософії / І. Мірчук // Енциклопедія українознавства. Загальна частина (ЕУ–І). – Мюнхен, Нью-Йорк, 1949. – Т.2. – С.718–724.
4. Мірчук І. Петро Лодій та його переклад «Elementa Philosophiae» Баумейстера / І. Мірчук // Філософська і соціальна думка. – 1993. – №4. – С.106–125.
5. Мірчук І. Християн Вольф та його школа на Україні / І. Мірчук // Філософська і соціальна думка. – 1993. – №4. – С.126–138.
6. Татаркевич В. Історія філософії. Т.2. Філософія Нового часу до 1830 / В. Татаркевич. – Львів: Свічачо, 1999. – 352 с.
7. Хижняк З., Маньківський В. Історія Києво-Могилянської академії / З. Хижняк, В. Маньківський. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2003. – 184 с.
8. Християн Вольф и его последователи [Електронний ресурс] / В. Жучков // История философии: Запад – Россия – Восток (Кн.2: Философия XV–XIX вв.). – Режим доступа: <http://filosof.historie.ru>.

References

1. Horskiy V. S. Istorija Ukrayinskoyi filosofii: Kurs lectsiy / V. S. Horskiy. – K.: Naukova dumka, 1996. – 286 s.
2. Zakydalskiy T., Kyryk D. Pro spadshchinu Ivana Mirchuka / T. Zakidalskiy, D. Kyryk // Filososfska ta sotsialna dumka. – 1993. – №4. – S.101–105.
3. Mirchuk I. Istorija Ukrayinskoyi filosofii / I. Mirchuk // Entsyclopedia ukrainoznavstva. Zahalna chastina (EY–I). – Munhen, Nyu–York, 1949. – T.2. – S.718–724.
4. Mirchuk I. Petro Lodiy ta yoho pereklad «Elementa Philosophiae» Baumaystera / I. Mirchuk // Filososfska ta sotsialna dumka. – 1993. – №4. – S.106–125.
5. Mirchuk I. H. Wolf ta yoho shkola na Ukraini / I. Mirchuk // Filososfska ta sotsialna dumka. – 1993. – №4. – S.126–138.
6. Tatarkevich V. Istorija filosofii. T.2. Filosofija Novoho chasu do 1830 / V. Tatarkevich. – Lviv: Svichado, 1999. – 352 s.
7. Hizhiak Z. Mankovskiy V. Istorija Kievo–Mohilianskoiy akademii / Z. Hizhiak, V. Mankovskiy. – K.: Vyd. dim «KM Akademia», 2003. – 184 s.
8. Hristian Wolr ta yoho posledovateli [Elektroniy resurs] / V. Zhuchkov // Istorija filosofii: Zapad – Rosia – Vostok (Kn.2: Filosofija XV–XIX vv.). – Rezhim dostupu: <http://filosof.historie.ru>.

Biletska B. B., graduate student of Department of philosophy, Poltava National Pedagogical University V. G. Korolenko (Ukraine, Poltava), vika.blondi@gmail.com

I. Mirchuk about main vectors of development of Ukrainian academic philosophy of XVIII–XIX centuries

Isolating the vectors of Ukrainian academic philosophy of the eighteenth–nineteenth century artistically I. Mirchuk. Specified that the main trends that determine the content of philosophical thought in Ukraine in the designated period, Mirchuk refers Enlightenment and Romanticism. Reveals the impact on the Ukrainian philosophy ideas H. Wolf, F. Schelling, G. Hegel terms I. Mirchuk.

Keywords: rationalism, logic, the principle of noncontradiction, principle of the sufficient founding, Enlightenment, Romanticism.

* * *

УДК 124.2:167/168

Кириченко М. О.,
доктор філософії, професор кафедри державної
служби і менеджменту освіти, член–кореспондент
Академії наук вищої школи України, перший
проректор – проректор з науково–педагогічної
та навчальної роботи, ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти» НАПН України
(Україна, Київ), kmuto@i.ua

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ КОГНІТИВНО–КОМУНІКАТИВНИХ ВИМІРІВ ІДЕОЛОГІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА У ГУМАНІТАРНО–НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ XXI СТОЛІТТЯ: МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розкрито сутність ідеології інформаційного суспільства з точки зору когнітивно–комунікативних вимірів в контексті гуманітарно–наукового дискурсу; виявлено проблеми ідеології інформаційного суспільства, яка ще не сформована, та схарактеризовані особливості сучасного українського суспільства, що потребує формування даного типу ідеології, за якою майбутнє. Зроблено висновок, що, цінність дослідження в тому, що, використовуючи системну та структурно–функціональну методологію, можливо проаналізувати ідеологію інформаційного суспільства, розкрити складові компоненти, що потребують формування інформаційної інфраструктури, яка має велике майбутнє.

Ключові слова: ідеологія інформаційного суспільства, ідеологія інформаційного суспільства, ідеологія комунікації, ідеологія інформації, ідеал, знання, гуманітарно–науковий дискурс, когнітивно–комунікативні виміри.

Ідеологія інформаційного суспільства у гуманітарно–науковому дискусі являє собою сукупність ідей–концептів–ідеологем, концептуально оформлених поглядів та ідей про інформаційне суспільство, в яких усвідомлюються інтереси людей до пізнання інформаційної дійсності, та обґрунтовуються перетворення у суспільстві, націлені на реалізацію функцій інформатизації та забезпечення інформацією всіх верств населення, що свідчить про виявлення його високої інформативної сутності. Актуальність теми дослідження в тому, що, по–перше, в ідеології інформаційного суспільства дискурсолюбляються проблеми інформаційного суспільства та відбувається пошук шляхів їх подолання, в основі яких соціально–практичні і світоглядні проблеми інформаційної взаємодії людини–соціуму–держави у відношенні до мережевої самоорганізації соціальних і політичних суб'єктів, умови перетворення інформації на знання та подолання комп'ютерної залежності особливо молодій людині до віртуального світу. По–друге, цінність дослідження в тому, що, використовуючи системну та структурно–функціональну методологію, можливо проаналізувати ідеологію інформаційного суспільства, розкрити складові компоненти, що потребують формування інформаційної інфраструктури, яка має велике майбутнє. По–третє, сучасний соціум являє собою інформаційно–комунікаційну модель соціальної організації, що потребує активізації так званого третинного, соціально–мобільного сектору суспільно–економічної діяльності (сфери послуг, сервісної економіки як все більш значущої сфери соціальної активності і взаємодії).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спираються автори. У культурно–цивілізаційному світі сформована нова ідеологія інформаційного суспільства (ідеологія смарт–суспільства), яка потребує істотного вивчення і коригування по причині інтенсивного розвитку комп'ютерних технологій і процесів інформатизації, в основі яких особлива система